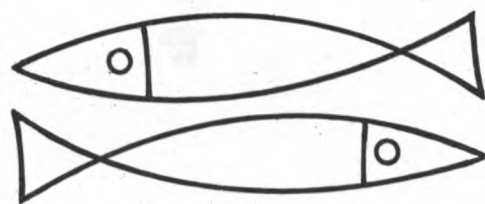

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr.: H. Pootlaan 242, Alkmaar

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

administratie: pasteursingel 29b, r'dam-7

C. P. PLOOY — EDE

ABBA - VADER (Rom. 8:15)

In de zestiger jaren verscheen er in Duitsland een boek, dat nogal de aandacht trok. „Die Welt ohne Väter” van Hans-Rudolf Müller-Schwefe. Er verscheen ook een vertaling van voor ons land onder de titel: „De wereld heeft geen vader”. Het houdt zich bezig met het naoorlogse probleem, dat in alle levensverbanden meer en meer de vader-figuur gaat ontbreken: het gezin zonder vader, het huwelijk zonder man, de school zonder leraar, de staat zonder leidsman, de kerk zonder herder.

De psychologen zijn er eveneens achter gekomen, hoeveel er in een mensenleven kan gaan scheef groeien ten gevolge van een gefrustreerde vader-kind verhouding.

„De wereld heeft geen vader meer”, — daaraan moest ik denken bij het lezen van het boeiende boek van Graham Greene „De consul honorair”. Ik heb op deze schrijver al eens meer de aandacht gevestigd en toen een aantal van zijn boeken besproken. Ook dit boek is weer de moeite van aandachtige lezing waard.

Het gaat over een gijzeling. Ergens in Zuid-Amerika wordt een engelse consul in gijzeling gehouden om daardoor een aantal politieke gevangenen vrij te krijgen. Tegenwoordig een heel gewoon gegeven. Het gaat ook eigenlijk helemaal niet om die gijzeling. Dat is voor de schrijver alleen maar aanleiding om heel wat anders aan de orde te stellen. In de spannende drie dagen, dat de gijzelaars met de gegijzelde consul in een huut verborgen zitten voor de buitenwereld — een man of vijf bij elkaar —, krijgen ze 't allemaal met het vader-probleem te stellen.

Eén van hen zegt op een gegeven ogenblik: we schijnen allemaal met onze **dode vaders** te leven. Bepaald emotionele relaties met de vader zijn er kennelijk weinig geweest, zeker niet positief, soms hoogstens negatief. En toch komt in de onderlinge gesprekken het thema: vader-zoon verhouding telkens weer terug.

Maar dan speelt op wonderlijke wijze ook de Vader-naam van God er telkens door heen. Afstotend en toch telkens weer aantrekkelijk.

Men denkt ook van deze Vader los te zijn en men kan toch van Hem niet los komen.

Eén van de mannen, die bij de gijzeling betrokken zijn, is een **ex-pater**. Hardnekkig blijft iedereen hem als „pater” aanspreken: pater - vader. Veel vaker dan nodig is neemt men de vader-naam op de lippen, als men de gewezen pater aanspreekt. In de oplopende spanning van het gijzelingsdrama klampt men zich aan „vader” vast. Daar staat dan in het verhaal deze zin:

„Zo vaak hij kon bracht hij het woord „vader” te pas, — dat klonk op een of andere manier geruststellend. Een vader maakte in de regel zijn zoon niet van kant — hoewel dat bij Abraham maar weinig gescheeld had.” Allen bekruipt de gedachte, dat ze hun vader nog nooit goed gekend hebben. Iemand citeert de dichtregel: „Ik zie mijn vader enkel door de tralies...” en dat is eigenlijk al begonnen toen hij als kind in de box zat! En die tralies zijn er altijd gebleven. Wel zien... en toch... nooit dichtbij kunnen komen.

De gegijzelde consul schrijft een brief aan zijn vrouw, wellicht de laatste, die eerstdaags een kind ter wereld zal brengen en hij schrijft, dat het kind beter vaderloos dan moederloos ter wereld kan komen, temeer waar hij geen goede vader voor het kind zou zijn, geen vader, die hem de weg naar de Vader in de hemel zou kunnen wijzen, in wien hij immers zelf niet gelooft.

Het verhaal loopt zo af, dat de consul toch nog vrij komt en met zijn vrouw herenigd wordt. Maar als na enige tijd het kind geboren wordt, weet hij intussen al, dat hij de vader van dit kind niet is, maar dat een van de dood-geschoten gijzelaars de verwekker is.

In een beschamend groot mededogen vergeeft hij zijn jonge vrouw haar ontrouw en neemt hij het kind als zijn kind aan. En zo werpt zijn houding een schaduwbeeld op de wand van de hemelse Vader, in wien hij zelf niet kon geloven.

—o—

Het „geviel” dat ik aan de avond van de dag, dat ik het verhaal

van Greene uitlas, de t.v.-film zag van het meisje Miranda, jaar of 17, 18. In de knoop met zichzelf, overhoop met vader en stiefmoeder. Goedkoop gegeven, op het eerste gezicht.

Als Miranda in haar geestelijke verwarring nauwelijks aan een auto-ongeluk ontkomt, geeft haar vader haar een paar geluidsbanden, waarop haar eigen moeder haar levensverhaal vertelt voor haar kleine meisje, omdat ze weet niet lang meer te zullen leven. Met deze banden verlaat Miranda het ouderlijk huis en poogt ze te ontsnappen zonder een spoor achter te laten. Maar als ze tijdens haar vlucht de banden afdraait en het levensverhaal van haar moeder beluistert, hoort ze tot haar ontzetting, dat haar vader haar vader niet is. Haar moeder heeft haar nl. als onwettig kind ontvangen en ter wereld gebracht. Als een of andere obscure dokter, die zich met abortuspraktijken bezig houdt, niet zo'n smerige vent geweest was, zodat de jonge vrouw op het laatste ogenblik terugdeinst voor de fatale ingreep, dan zou Miranda nooit geboren zijn.

Wie peilt de geestelijke crisis waarin het meisje door deze onthulling gebracht wordt. Maar dan is er vooral één bijzondere omstandigheid, die haar er weer bovenop helpt.

De vader, — de man, die ze altijd voor haar eigen vader heeft aanzien, maar het niet was. Ze kon het nooit goed met hem vinden. Botste telkens met hem. Maar nu, luisterende naar het verhaal van haar moeder op de band, gaat ze de man, die haar vader niet is, met andere ogen bezien, ze gaat hem nu bezien door de ogen van haar moeder. Want deze man heeft zich over dit meisje ontfermd, dat op zo tragische wijze moeder werd, hij heeft als Boaz zijn vleugels uitgespreid over de jonge moeder en haar baby. En hij neemt het kind als zijn kind aan, geeft het zijn naam en zijn zorg. En de moeder laat niet na, om via de geluidsband, haar kind op deze opofferende liefde van de „vader” te wijzen.

Miranda gaat haar vader nu met andere ogen zien. Dacht ze eerst: nu ben ik alles kwijt: een stiefmoeder en nu ook nog een vader die mijn vader niet is... nu wordt haar liefde gewekt door zo grote liefde van de vader die haar vader geworden is! Niet door natuurlijke verwekking, maar door weloverwogen, liefdevolle adoptie.

—o—

Het „geviel”, dat ik het boek las en de film zag op hemelvaartsdag. En het Evangelie van die dag

was: Ik vaar op tot mijn Vader en uw Vader!

Tot mijn Vader, die om mijnentwil en dank zij het volbrachte kruis-offer ook uw Vader wil zijn. En ik ga daar boven alles in orde maken voor uw adoptie, zodat u aangenomen kunt worden als kinderen van mijn hemelse Vader. En Ik zal u vanuit de hemel de H. Geest geven, die u zal leren roepen: ABBA, VADER!

Dan heeft de wereld weer een Vader! En wel de bovenste beste Vader, die er is.

We krijgen ineens een heel andere kijk op God, als we Hem gaan zien door de ogen van Jezus, langs het kruisoffer en de hemelvaart van Jezus heen.

We liggen wel eens met God overhoop, we staan wel eens tegen Hem op, we zijn het vaak totaal met Hem oneens, we kunnen zijn doen en laten soms maar slecht waarderen, we hebben onze wanhopige kritiek op God, we slingeren Hem onze verwijten in het gezicht, net zoals Miranda, toen ze wanhopig het huis uit liep... maar we gaan God ineens heel anders zien, door de ogen van Jezus heen en onder de gezichtshoek van het kruis en bij het besluisteren van Zijn „verhaal” in de Bijbel: zou Hij, die zijn eigen Zoon voor ons heeft overgegeven, om ons in genade tot zijn kinderen aan te nemen... zou die God en Vader het ooit kwaad met ons kunnen bedoelen?

Door de ogen van Jezus:
mijn God — jouw God!
mijn Vader — jouw Vader!
zegt Hij.
Zoals een vader liefdevol zijn armen slaat om zijn kind, omringt ons met erbarmen
God onze Vader, want wij zijn van Hem! (Psalm 103 : 5)

IN DIT NUMMER

Pagina 261
Ds C. P. Plooy, Abba - Vader

Pagina 262
Drs D. J. Buwalda, Abortus provocatus criminalis (1)

Pagina 263
Drs W. M. van Vooren, Inkomen en tijd (2)

Pagina 264-265
Drs H. de Jong, Het einde van het constantijnse tijdperk (2)

Prof. C. Veenhof, Om de zelfstandigheid der plaatselijke kerken (1)

Pagina 266
M. de Jonge, De besteding van het nationaal inkomen

Abortus provocatus criminalis *)

1. De publicatie van de hand van drs H. de Jong: „abortus provocatus” in Opbouw van 13.6 j.l., pg. 186, behelst het verslag van preek en gebed in de Dienst op 25 mei 1975 van de gereformeerde kerk vrijgemaakt buiten verband van Amsterdam-Centrum, die „in de pers aandacht heeft getrokken”. Ik moge deze publikatie in mijn redaktie gemakshalve aanduiden met „artikel”. Dat dit artikel de preekstoel heeft kunnen bereiken in de Dienst des Woords acht ik niet minder dan een ramp. Hetgeen ik, binnen het bestek van Opbouw, duidelijk moge maken. Mocht deze of gene struikelen over de „toon”, dan gelieve hij het bovengenoemde artikel nog eens nauwkeurig op zijn inhoud en titel te toetsen en de consequenties daarvan voor de levenspraktijk én het verstaan van Gods Woord.

De schuld treft niet alleen en niet in de eerste plaats de auteur ds d.J. Hij heeft in forse en spitse formulering eerlijk en doortastend zijn zienswijze tot uitdrukking gebracht, naar beste weten, en heeft stellig de bedoeling gehad, hiermee te dienen. Mijn grief is, dat hij zich in deze dienst te weinig heeft bezonnen op 't grondmotief, dat in dit artikel de profetie heeft gegijzeld: het heeft haar in de boeien geslagen en zoekt nu, achter haar en haar wet beschermd, zijn noodlottige tendens door te zetten.

Wat de Raad der kerk van Amsterdam-C. betreft: Alvorens in uitvoerige bepalingen het nieuwheidendom, wilt u, de Baälsdienst, van het proefhuwelijk de toegang te versperren, zou hij zich eerst dienen te bezinnen op de inhoud van het artikel dat hij vrij geeft. Ik versta overigens wel iets van zijn moeite: Men kan over de a.p. de meest ontstellende uitspraken horen, weloverlegd en bedaard, in leidende, christelijke kring. Ik citeer: „Het is zaak van gezond-christelijke cultuurbeschouwing te overwegen, of je wel elke eikel tot een eikeboom zult laten uitgroeien”. Een ander, even plant-aardiger: nu economisch-ecologisch: „Je bent toch ook niet tegen het doordraaien van groenten?”. Weer een ander: „In abstracto gezien,” (wat dit betekent weet ik niet), „zal ik in de gebrokenheid van onze wereld niet tegen abortus en tegen abortusklinieken zijn.”

*) Uit enkele reacties op de gepubliceerde preek over het abortus-vraagstuk kies ik de uitvoerige van drs D. J. Buwalda. Ik laat hem in twee artikelen geheel uitspreken en zal dan m'n best doen hem zo goed mogelijk te antwoorden. H. de Jong

Kerkelijk Leven

Uitspraken als deze zijn in het onderhavige artikel noch gedaan, noch — daarvan houd ik me overtuigd — bedoeld. Polemiekertergen is daarom uit de aard der zaak niet gericht tegen de auteur.

2. Ter verduidelijking en bekorting laat ik enige citaten toevoegen, met letters aangeduid. Uiteraard dient men voor een rechtvaardige beoordeling het artikel zelf te raadplegen.

fragmenten-trefzinnen en -zinsgedeelten uit art. Drs H. de Jong, Abortus provocatus Opbouw 13-6-'75.

besluit van de kerkeraad van de buitenverbandse vrijgemaakte gereformeerde kerk van Amsterdam-Centrum om mee te doen met de door de binnenvanbandse kerken uitgeschreven bededag op 25 mei j.l. (a)

handtekeningenacties waarmee men de wetgevende macht denkt te beïnvloeden... bij de uitgang (b) U weet, wij houden hier niet van (c) Het middel is te direct politiek om er de eredienst in te betrekken (d)... wenselijk, wanneer de verantwoordelijke gezagsdrager, de minister Van Agt, kennis zou krijgen... hoe, op welke wijze, zijn arbeid door het publieke gebed in onze kerkdienst gedragen wordt... (e)... van mij geen iuridische deskundigheid verwachten (f)... niets anders doen dan hard en aanhoudend slaan op het aambeeld van „law and orders” (g)... bewust naar een Schriftwoord gezocht, dat het punt van de abortus provocatus wat uit z'n isolement haalt, iets meer algemeen zeggen, zodat we niet in het speciale blijven hangen (h)... niet denkbeeldig dat we, zonder persoonlijk met deze problematiek te maken te hebben (ik denk hier aan de mensen die over de leeftijd van het kinderen krijgen heen zijn) juist daarom zeer principieel en toch vrijblijvend, hard uithalen (i)... in dit tekstwoord over iets algemeen... de verruwing van het algemene gedragspatroon (j)... zelfbedwang en ingetogenheid zijn op de vlucht geslagen (k)... de lichtvaardige willekeur waarmee over het nog niet geboren leven wordt beschikt (l)... de onverantwoordelijke

Pastorale notities

Valse schaamte

Van de Heer Jezus Christus, de Apostel en Hogepriester van onze belijdenis, staat geschreven dat Hij ons vlees en bloed heeft aangenomen, 'waarom Hij zich niet schaamt ons broeders te noemen'.

Christus wil onze broeder zijn. Als onze broeder heeft Hij ons de Vader doen kennen. Als onze broeder heeft Hij al onze schulden op zich genomen en verzoend. Als onze broeder is Hij nu in de hemel als onze pleitbezorger, die medelijden kan hebben met al onze zwakheden. Als onze broeder zal Hij ons eenmaal doen delen in zijn efenis. Nog op aarde sprak Hij tot de zijnen: 'In het huis van mijn Vader zijn vele woningen. Ik ga heen om u plaats te bereiden, opdat gij ook zijn zult waar Ik ben'. Nee, onze Heer schaamt zich voor de zijnen niet.

Laten wij ons dan nooit voor Hem schamen.

Hoeveel christenen schamen zich voor hun Heer en Broeder. Voor Hem die zich voor ons liet smaden en henen.

Hij zal in de dag der dagen zijn ware broeders kennen. Hij zal oordelen en veroordelen allen die Hem verloochend hebben.

Al die Heer, Heer-zeggers, maar die niet de wil van de Vader hebben gedaan en daarom niet zijn echte broeders waren.

Hij zal het ze verwijten: Ik werd gesmaad, maar ge hebt het toen voor Mij niet opgenomen. Ik vroeg u trouwen gehoorzaamheid, maar ge hebt u leven voor uzelf te lief gehad. Ik vermaande u mijn geboden te bewaren en gemeenschap te hebben met hen die om mijnen wil kwalijk behandeld werden, maar gij hebt meegedaan met de smaders en vervolgers van mijn gemeente... Gaat weg van Mij. Ik ben u broeder niet. Ik heb u als zodanig nooit gekend.

Gelukkig zij geprezen die hier op aarde hun Broeder oprecht hebben liefgehad. Die met verloochening van zichzelf het kruis van hun Meester leerden opnemen om het Hem achterna te dragen. Die Hem hebben gekend in de zijnen, als ze honger of dorst hadden, naakt waren of in de gevangenis zaten. Al zouden ze hun alleen maar in de naam van een discipel een beker water hebben aangereikt.

Zulken hebben zich niet geschaamd. Zij zijn voor Hem openlijk uitgekomen. Zij zoeken gelegenheid overal waar hun maar enigszins de kans wordt geboden een goed woord over die grote Zoon van de Vader te spreken.

B. Telder, Bilthoven

slordigheid waarmee menselijk leven wordt verwekt (m). Terwijl dat toch niet meer hoeft, vandaag (n)... de abortus-rage is opgekomen, nadat de anti-conceptiepil is uitgevonden en ingeburgerd (o)... We mogen blij zijn met de pil (p) In onze hypernerveuze en harde tijd zoeken man en vrouw meer tederheid bij elkaar dan vroeger (q) en het is goed dat dat kan gebeuren zonder dat steeds, vooral door de vrouw, aan de gevolgen gedacht behoeft te worden (r)... wat zielig als de levens-energie zich slechts zoekt te ontplooiën binnen de lengte en breedte van een bed (s)... de andere pool van de huwelijksintimiteit, het samen bidden (t) plaatst ons op het brede terrein van Gods Koninkrijk („Uw Koninkrijk kome”) (u) Sexualiteit heeft dit tegenwicht nodig, wil ze niet ont-aarden in een afstompende concumptiedrift (v)... christelijk in cultuur brengen van de voortplantingsmogelijkheid (w)... verwildering niet tot één gebied te isoleren... oorlogsslachtoffers — die van het moderne verkeer — (x)... het leven dat van God is, heeft men in eigen beheer genomen (ij)... Ik vergelijk het leven met de dure tekst van een duur boek... de brede marge is er een uiting van, hoe men de tekst, de gedrukte woorden, respecteert (z)

...Abortus en euthanasie knippen nu de kantlijn van het leven af. (aa) We moeten dat niet te gauw moord noemen... al te kreterig (bb), het komt gewoon de eerbied voor het leven niet ten goede (cc) het leven met een brede marge erom heen als geschenk uit Gods hand ontvangen, d.w.z. het leven met de levensvormen waarvan wij de zin niet vermogen te zien (dd). Die levensvormen zijn voor ons niet waardevrij. Ze ontvangen hun waarde vanuit het midden (ee)... niet vergeten dat een kantlijn slechts een kantlijn is (ff). Ook als die zou moeten worden weggeknipt, beschadigen we de tekst zelf nog niet (gg)... we geloven dat God, behalve de Schepper, ook de Verlosser van ons leven is. „Gij zijt duur gekocht”. (hh) Deze betaalde losprijs (het leven van de Zoon van God) ligt ten grondslag aan onze eerbied voor het leven. (ii)

Om de wet toe te passen, heb je visie van boven nodig. Anders wordt alles wettisch en moralistisch (ll) onze gerechtigheid overvloediger, meer dan die van de schriftgeleerden. Jezus bepleit hier een profetisch hanteren van Gods geboden, zodat je met je gehoorzaamheid echt antwoord geeft op de tijd waarin je leeft. (mm) van de zijde van de anti-abortus-mensen (nn) zo stil wordt ná de

geboorte van het ongewenste kind. Het ongewenste kind weg-maken, dat is moord!... alle registers van het sentiment worden opengetrokken. Nee, laat 't geboren worden! Maar als het dan geboren is, dan hoor je niets meer. (oo) Je zult toch maar dat ongewenste kind zijn dat mede door toedoen van neeroepende christenen in de wereld gekomen is! (pp) Als het dan later van diezelfde christenen niets meer merkt, moet het dan zijn geboortedag niet vervloeken? (qq) dat die verwachte kindertjes om ons niet dood hoeven. (rr) in de gezinsplanning (ss) met dergelijke hulpverlening rekening te houden, een plaatsje uitsparen, om belangeloos te kunnen opvangen (tt) als echtpaar vrijwillig van de kinderzegen afzien, niet gemakzuchtig, maar om voor andere kinderen beschikbaar te zijn. (uu) Hier zie je een prachtige nieuwe gestalte van profetische gehoorzaamheid aan Gods geboden groeien, profetische visie op wat vandaag van ons gevraagd wordt (vv) geleden wordt vanwege de onvrijwillige **behandeling** (ww) zinnen op nieuwe antwoorden in nieuwe situaties (xx).

3. Dienst des Woords?

De Dienst des Woords is een mysterie: de ontmoeting van God met Zijn volk. Hij komt persoonlijk gemeente bezoeken. Hij ontmoet haar. Hij vergeeft haar haar schuld. Hij verzekert haar, dat Hij opnieuw met haar in zee gaat. Hij zegt haar, hoe zij voortaan met Hem in levend contact kan blijven in haar bedreigde bestaan.

W. M. VAN DER VOOREN — HAARLEM

INKOMEN EN TIJD

(III) *

De tweede bijdrage in de paperback — Inkomen: verdeling en besteding — van Drs J. Blokland besteedt aandacht aan normatieve aspecten van inkomensverdeling en inkomensbesteding. Traditioneel wordt in de theoretische economie het vraagstuk van de inkomensverdeling alleen bestudeerd vanuit de vraag hoe de verdeling tot stand komt. Een rechtvaardigheidsvraag wordt daarbij niet of nauwelijks gesteld. Deze past trouwens ook niet in de door velen voorgestane waardevrije wetenschapsbeoefening.

*) Vervolg van een resumé van de gelijknamige paperback, uitgegeven bij De Vuurbaak, Groningen. Schrijvers dr P. Nijkamp, drs J. Blokland, prof. dr A. J. Hendriks en drs L. Hordijk.

Dat is springlevende en levensgevaarlijke werkelijkheid, niet door liturgie of theologie in elkaar te timmeren: levenspraktijk.

Ergerlijk is het, hoe vlot vaak een en ander in de Dienst verloopt: het „Onze hulp”, de Wet en prompt de schuldvergeving er boven op. En de gemeente maar meehollen.

En dan de preek. Het Woord van Gód? Voor Wie volken zijn als een stofje aan de weegschaal? Wat moet de gemeente vaak niet verteren aan gemeenplaatsen, zinloze herhaling, prietpraat en niveauverlies.

Gelukkig spreekt in deze preek de ernst. De ernst van een diagnose en een therapie. Maar mijn vraag is: „Is dit het Woord van Gód? Stroomt hier de bruisende rivier van Gods Woord door de levenspraktijk van Zijn gemeente en zó door de wereld? Zuiverend en heiligend, reddend? Nietwaar? „De bescherming van het ongebooren leven in de moederschoot” is aan de orde gesteld als nood van land en volk, handtekeningenacties worden terzijde geschoven (d) als „kreterig” (i,bb), vrijblijvend (oo) en opdringerig (b). Maar nu zal het dan gebeuren, in de Kerk, opgedragen in het gebed (a) en de minister krijgt inzage (e). Nu zal Gód Zijn Woord spreken!

Welnu. Naar mijn oordeel is dit niet het Woord van Gód, maar een mensenwoord, een eigenzinnig, naturalistisch betoog dat de structuren van Gods schepping in hun intiemste, levensechte voeging dreigt te verstoren, ze abstraherend van de levende werkelijkheid, uitmondend in een moralistische finale, fataal voor christelijke levenspraktijk.

(wordt vervolgd)

Ieder is geroepen zijn talenten te ontplooiën, als goed rentmeester moet gewoekerd worden met de mogelijkheden. In het onderwijs betekent dit o.m. dat begaafde leerlingen gestimuleerd moeten worden en minder begaafde niet ten koste van te veel inspanning gedwongen moeten worden.

Een van de redenen waardoor men tot het gelijkheidspostulaat komt is o.a. de inkomensverdeling. Bestudering van inkomensstatistieken leert dat weinigen veel verdienen en velen weinig verdienen. Is het rechtvaardig of welke grond rechtvaardigt dat de inkomens van een minister van financiën, een president van de Nederlandse Bank en van de AMRO-bank zich verhouden als 1:3:8. Is het logisch dat sommigen meer ontvangen dan een miljoen gulden? Verdienen ze dat op de een of andere wijze? Is het zinvol vergeleken met een minimumloon?

Via deze en andere vragen, de macht van werkgevers- en werknemersorganisaties komt men vanzelf op het vraagstuk van de overheidstaak. Als erkend wordt dat er een overheidstaak is ten aanzien van het sociaal-economisch beleid, houdt dat dan ook de rechtsgrond in voor een overheidsbeleid dat gericht is op inkomensnivellering?

Uitgebreid gaat Blokland in op de betekenis van de door Roscam Abbing afgewezen „sovereiniteit in eigen kring”. Erkend wordt dat het gebruik van het begrip sovereigniteit in eigen kring door een al te schematische hantering aan kritiek onderhevig is. Ermee werken blijft echter zinvol ook al past de één het genuanceerder toe dan de ander en wordt het ook anders genoemd zoals b.v. samenlevingsverbanden die een eigensoortige verantwoordelijkheid hebben. Volgens de leer van de sovereigniteit in eigen kring heeft de staat een eigen roeping en verantwoordelijkheid. Ook op sociaal-economisch terrein. Ten aanzien van het bevorderen van een rechtvaardige inkomensverdeling kan niet zonder meer worden geconcludeerd of dit wel of niet een overheidstaak is. De vraag is of normen gegeven kunnen worden voor een rechtvaardige inkomensverdeling. Wat is rechtvaardig? Kan er bij zeer hoge inkomens van onrechtvaardig hoge inkomens worden gesproken? Vaak wordt de term rechtvaardig subjectief gebruikt nl.: IK vind dat (on)rechtvaardig.

Ook Blokland geeft geen concrete oplossing wat nu de normen zijn. Hij vermeldt — in navolging van Roscam Abbing — een zestiental normatief getinte factoren, die ieder naar gelang van een bepaalde maatschappijvisie een meer of minder belangrijke rol kan laten spelen. Een christen zal een aantal van deze factoren een andere inhoud en invloed geven dan b.v. een socialist.

In heel de bijdrage van Blokland worden vaak factoren die van belang zijn voor het vormen van een (normatieve) mening bondig op een rijtje gezet. Zo ook in het laatste gedeelte van zijn bijdrage met betrekking tot de inkomensbesteding. Een zestal criteria wordt gegeven en besproken, betrekking hebbend op de vraag welk gedeelte van het inkomen men voor zichzelf mag bestemmen.

VOOR
HET BESTELLEN
VAN DE
'HULP BIJ BIJBELSTUDIE'
OVER
DE BRIEF AAN DE
EFEZIËRS
ZIE DE ADVERTENTIE
OP
PAGINA 267

De bijdrage van Blokland is evenals dit resumé een artikel met veel vragen. Vragen die aanzetten tot bezinning en discussie over de Bijbelse notie van naastenliefde. De bijdrage geeft daar goede aanknopingspunten voor o.a. mede doordat ook de mening van een aantal andere schrijvers w.o. Goudzwaard, Kuyper, Van Strien, Troost wordt gegeven.

De zin van de tijdsbesteding is op enkele praktische opmerkingen na het enige hoofdstuk van de bijdrage van Prof. Dr A. J. Hendriks. Zijn bijdrage — Tijdsbesteding — is dan ook de kortste in deze paperback en roept wel enkele vraagtekens op. O.a. op pag. 66/67 wordt een onderscheid gemaakt in „inkonvenabele uren en konvenabele uren”. Hieronder dient de lezer te verstaan tijd met een minder aangename bestedingsmogelijkheid en tijd met aangename bestedingsmogelijkheden (oftewel aangename uren en onaangename uren). De vraag of een christen moet streven naar minimalisering van inconvenabele uren en maximalisering van conbenabele uren wordt positief beantwoord. Ja — zo stelt de schrijver — zelfs, vanuit de roeping waarmee men is geroepen, moeten inconvenabele uren worden geminimaliseerd en de conveniërende uren gemaximaliseerd. De schrijver die het woord „moeten” gebruikt laat echter meteen erop volgen dat beslissingen ten aanzien van het tijdsbestedingspatroon niet dienen te vallen in het kader van aangenaam-onaangenaam maar in het normatieve kader van dienstig en voor de roeping ondienstig. Waarom dat „moeten”? Er zijn combinaties. Er zijn uren die dienstig zijn en aangenaam. Maximalisering lijkt mij geen bezwaar. Maar andere combinaties?

Een antwoord kan mede worden gevonden door te letten op de roeping van de mens. Deze roeping is een bevel van God waarop de mens acht moet geven. In dit licht is het verschil tussen arbeidstijd en vrije tijd niet zo groot. Hetzij in arbeidstijd, hetzij in vrije tijd, de dankbare dienst aan God en aan de naaste gaat door.

De praktische opmerkingen vanen aan met de mededling dat door zeer verschillende persoonlijke omstandigheden het geven van een schema ondoenlijk is. Toch slaagt de schrijver erin enkele goede praktische wenken te geven waarvan de kern flexibiliteit, een zekere variatie en harmonie in de tijdsbesteding is.

Het einde van het constantijnse tijdperk (2)

Toch is het goed voor een christen, dat hij historisch denkt en dat hij, naar het woord van Jezus, deze tijd onderkent (Luc. 12 : 56). Al wordt alles niet totaál anders, het wordt wel anders. Het wordt in deze zin anders, dat tendenzen die er altijd al wel ingezeten hebben, ook in het constantijnse tijdperk, er in de post-christelijke tijd duidelijker uitkomen. We moeten de verandering trachten te verstaan als een verscherping, als een toespitsing van het verschil tussen wie God dient en wie Hem niet dient (Mal. 3 : 18). De antithese zal er duidelijker uitkomen. Dat is een notie die ik in de analyse van het goed leesbare boek van dr F. Boerwinkel, *Einde of nieuw begin*, Bilthoven 1974, geheel mis. Hij zegt, dat we het vóór-constantijnse tijdperk niet meer terug krijgen. Dat geloof ik ook niet. Wat de kerk van de eerste eeuwen kenmerkte was bijvoorbeeld het besef aan het begin te staan van een grote oogst. Zoals we lezen in Hand. 18 : 9 vv.: „En de Here zeide in de nacht door een gezicht tot Paulus: wees niet bevreesd, maar spreek en zwijg niet; want Ik ben met u en niemand zal het op u toeleggen om u kwaad te doen, want Ik heb veel volk in deze stad.” Dat de Here met ons zal zijn, dat geloven ook wij, maar wat betreft dat talrijke volk, dat God nog in onze stad heeft, wij zijn meer geneigd te denken aan wat we bij Jeremia vinden: „Keert weder, afkerige kinderen, luidt het

woord des Heren, want Ik ben heer over u; Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht en u brengen te Sion” (Jer. 3 : 14). Niet de massaliteit, maar de rest-gedachte die we bij de profeten zo kenmerkend vinden, spreekt ons aan. Niet de oogst, maar de nalezing. We krijgen dus in het 'post' het 'ante' niet terug, dat is waar, maar we moeten deze waarheid niet misbruiken om van zulke lastige dingen als antithese, vijandschap en vervolging, die voor de begintijd zo kenmerkend waren, af te komen. In die zin, geloof ik dat we het 'ante' zeker terug krijgen en nog verscherpt, omdat 't ons dan niet aangedaan wordt door een a-christelijke, maar door een anti-christelijke maatschappij.

Boerwinkel ziet ook wel de smalle gemeente komen, maar van de antithese geen spoor bij hem. Hij schaamt zich een beetje voor de oud-christelijke rijk-Gods-verwachting, zegt dat het oude christendom een verlossingsreligie was en stelt daar tegenover (niet al te duidelijk trouwens) de veranderingsreligie. En krachtens deze veranderingsreligie kan de christenheid verregaand samenwerken met niet-christenen die ook verandering willen (zie pagg. 60, 61; 70 van Boerwinkel's boek).

☆☆☆

Van hieruit komen we tot de tamelijk algemene gedachte, dat in het nu aangebroken tijdperk voor één ding geen ruimte meer zal zijn en dat is voor christelijke politiek. Het geloof is een privé-aangelegenheid geworden, waarover je eigenlijk in het publiek maar beter kunt zwijgen. Dat je je voor een bepaald levensgedrag door het evangelie laat inspireren best, maar een ander laat zich door iets anders tot hetzelfde inspireren. Dus is die inspiratie-bron ergens bijkomstig. Die kan ook privé gehouden worden.

Hier ligt een belangrijke oorzaak van de deconfessionalisering van het politieke leven van binnen uit, het denkschema met behulp waarvan christenen kiezen voor de PPR, bijvoorbeeld.

Om de zelfstandigheid der plaatselijke kerken

(1)

Een van de oer-gereformeerde opvattingen ten aanzien van het samenleven en samenwerken der kerken is de „autonomie”, of, beter gezegd, de „zelfstandigheid” der plaatselijke kerken.

Zo'n plaatselijke kerk is immers een **complete kerk**, ze bezit alles wat een kerk tot kerk maakt. De volle gemeenschap met Christus, de inwoning van de Heilige Geest, de bediening van het Woord en de sacramenten. Bovendien de meest intensieve oefening van de gemeenschap der heiligen! Want alleen in de plaatselijke — of zoals men ook wel zegt, de „particuliere” — kerken ontmoeten de leden ervan elkaar, elke zondag! En alleen in de plaatselijke kerk kan het volledig komen tot de beleving van de grondwet van het kerkelijke leven, namelijk dat **allen allen dienen met alles waarover ze beschikken**. In de plaatselijke kerk vindt men ook het enige „bestuur” dat God in Zijn kerk heeft ingesteld, namelijk de **kerkeraad**. Een ander bestuur kent de kerk niet.

Het spreekt van zelf dat de plaatselijke kerken die in Christus, door de Geest met elkaar verbonden zijn en samen zijn lichaam vormen, ook gemeenschap met elkaar oefenen om elkaar met raad en daad bij te staan. En ook om samen allerlei kerkelijke arbeid te verrichten die door één kerk alleen niet kan worden volbracht. Maar dat samenleven en samenwerken mag nooit de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk aantasten. Wat de gezamenlijke kerken in samenkomsten van de afgevaardigden daarvan bespreken en be-

sluiten blijft ten slotte aan het eindoordeel van de plaatselijke kerken onderworpen.

☆☆☆

Toen in de vorige eeuw het gereformeerde leven begon te herleven ontwaakte in hen die door de Reformatorische prediking werden gegrepen ook als vanzelf weer het besef van de zelfstandigheid der plaatselijke kerken, en — dat het herstel van de kerk van die plaatselijke kerken moest uitgaan!

Dat was vooral bij Kuyper het geval! Hij was in zijn eerste gemeente voorgoed gegrepen door Calvijn en de calvinistische reformatie. „Modern”, schreef hij aan een vriend in 1867, „modern, — neen, dat ben ik nooit geweest — maar wel was helaas! het moderne onderwijs, dat ik in Leiden gebruiken moest, oorzaak dat ik een viertal jaren al dieper wegzonk in volstrekte neologie. Een schijnbaar toevallige omstandigheid, het schrijven naar een prijsvraag over Lasco, was de eerste band, die de trouwe Vader mij weer aanbod om mij uit die afgrond weer op te trekken. Dat werk vervreemde me van mijn **commilitones**, en bracht me in gezelschap van de grote en ernstige geesten van een Calvijn en A Lasco. Een hersenziekte door overspannen studie veroorzaakt, voltooid mijn isolement van de Leidse geest...”

„Van dat ogenblik af was ik orthodox van levensgrond, zonder het zelf te weten.” En nu, aldus Gerretson, in zijn opstel: **Het eerste contact tussen Groen en Kuyper**, „begon een langzame gestadige ontwikkeling die hem „stuk voor stuk de heilige Waarheden van ons Evangelie als levensbrood der ziel” deed aannemen, het eindelijk aan zijn „bewustzijn ontdekte, dat ik orthodox was”. De ontwikkeling bereikte haar eindpunt toen hij het geloof, dat in zijn hart begon te leven, levend vond in het hart van zijn gemeente.”¹⁾

Dat gebeurde in de gemeente van Beesd. In Beesd kwam Kuyper namelijk in aanraking met „een klein aantal malcontenten”. Dat waren „een stukwat kittelorige hoogmoedige zonderlingen die het elke dominé lastig maakten”, en bovendien merendeels van zo onbeduidende, maatschappelijke positie, dat men het best deed zich niet aan hen te storen en evenals andere predikanten, voor hen uit de weg te gaan.”

¹⁾ Zie: C. Gerretson, **Verzamelde Werken**, III 234/5.

Maar Kuyper deed niet als zijn voorgangers! Hij zocht ook deze lieden op. Hij werd door hen verre van innemend ontvangen! Maar — hij bleef komen. Die eenvoudige, zij het ook sleur niet.” Hier sprak een overtuiging. Hier ietwat geprikkelde zielen, stootten hem niet af. „Hier, dat voelde ik zat ten minste de had men rijker voorraad voor het gesprek dan over „mooi weer” en over „dat die ziek was” en „die zijn knecht was weggezonden”. — Hier was belangstelling in een geestelijke orde van zaken. Bovendien er was kennis. Ik kon mij met mijn povere bijbelkennis, die ik aan de Academie opdeed, niet met deze eenvoudige lieden meten. En niet alleen bijbelkennis was er, maar ook kennis van een goedgeordende wereldbeschouwing, zij 't ook naar oud-gereformeerde trant. Het was mij soms, of ik op de collegebanken mijn talentvolle leermeester Scholten over de „leer der Hervormde Kerk” hoorde leraren, edoch met omgekeerd sympathie.” En wat voor mij althans de meeste aantrekkelijkheid had, hier sprak een hart, dat een geschiedenis, dat een levenservaring, dat eigen gewaarwordingen en aandoeningen niet slechts had, maar ze ook kende.” Deze lieden „wisten van geen schikken of plooiën, en al meer kwam ik voor de pijnlijke keus te staan, van of mij scherp tegen hen te zetten, of onverbiddelijk mee te gaan tot „de volle soevereine genade”, zoals zij het uitdrukten, in beginsel erkend was, zonder dat een plaatsje hoe klein ook overbleef voor de veiligheidskleppen, waarin ik heil zocht.”

Neen, Kuyper heeft zich van deze lieden niet afgekeerd, zich niet tegenover hen gesteld. En, zo verklaarde hij later, „ik dank nog mijn God dat ik die keuze deed. Hun taai volharding is mij de zegen voor mijn hart, het opgaan van de morgenster voor mijn leven geworden. Ik was wel gegrepen, maar had het **Woord** der verzoening nog niet gevonden. Dat hebben zij mij gebracht, met hun gebrekkige taal gebracht in die absolute vorm, waarin mijn ziel alleen rust kan vinden: in de aanbidding en verheerlijking van een God, die **alle** dingen werkt, **beide** het willen en werken, naar zijn welbehagen!”

☆☆☆

²⁾ De Leidse hoogleraar Scholten, de grootvorst van de moderne richting, was een grondig kenner van de geref. theologie, die hij evenwel in een monistisch, deterministisch systeem perste. Wat hij daarin niet gebruiken kon werwierp hij.

Maar het schijnt mij toe, dat in de komende tijd de christelijke politiek juist een verheving, een radicalisering zal ondergaan. Men hoeft namelijk geen enkele macht te bezitten, ik bedoel, je behoeft niet eens met meerderen te zijn om christelijke politiek te bedrijven. Juist christelijke politiek van eenlingen zal radicale christelijke politiek zijn. Zo was het eigenlijk al. En zo wordt het toegespitst nog meer.

Ik denk hier aan wat geschreven staat van onze Here Christus zelf, die de goede belijdenis voor Pontius Pilatus betuigd heeft (1 Tim. 6:13). Hier mogen we denken aan het gesprek van Jezus met Pilatus gedurende zijn verhoor voor de stadhouder, Joh. 18:33 vv.: „Pilatus dan keerde terug in het gerechtsgebouw en riep Jezus en zeide tot Hem: zijt gij de koning der Joden? Jezus antwoordde: zegt gij dit uit uzelf of hebben anderen u over Mij gesproken? Pilatus antwoordde: ben ik soms een jood? Uw volk en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd; wat hebt Gij gedaan? Jezus antwoordde: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden Mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd. Nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier. Pilatus zeide dan tot Hem: zijt Gij dus toch een koning? Jezus antwoordde: gij zegt dat Ik koning ben. (Het is zoals u zegt: Ik ben koning.) Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik voor de waarheid zou getuigen: Een ieder die uit de waarheid is, hoort naar mijn stem. Pilatus zeide tot Hem: wat is waarheid?”

Wij moeten ons niet laten misleiden door de zin dat Jezus' Koninkrijk niet van deze wereld is. Dit betekent n.l. allernist, dat het koningschap van Jezus irrelevant voor deze wereld zou zijn. Jezus wil er mee zeggen, dat het niet uit deze wereld opkomt en dat het in deze wereld geen plaats vindt. Maar niettemin heeft het alles met deze wereld te maken. Er is dan ook geen gesprek denkbaar van een grotere politieke importantie dan juist dit gesprek. Als Jezus zijn koningschap uitlegt als een koningschap, dat voor de waarheid getuigt, raakt Hij daarmee aan de zenuw van alle wereldse politiek die op leugen gebaseerd is.

Wereldse politiek durft inderdaad de waarheid niet onder ogen te zien, durft die ook niet tegen de mensen te zeggen. Het is een schipperen met belangen. De waarheid — misschien komt er hier en daar iets van boven water, bijvoorbeeld in het rapport van de club van Rome, maar de waarheid, — alles omvattend, nee, de zucht tot zelfbehoud verhindert de wereld om de waarheid te zien en te zeggen.

☆☆☆

Maar om deze waarheid te betuigen, hebben we toch geen politieke organisatie nodig? Die hebben zich toch maar gecompromiteerd in het verleden. Dat laatste is waar. Dat is trouwens van ieder mens waar. Niemand maakt zelf de boodschap van het evangelie waar. Dat blijft altijd maar bij een klein beginnetje.

Ik weet niet, of wij er organisaties voor nodig hebben of niet. Ik zeg alleen, dat er geen reden is om de organisatievormen die we als christenen in de politiek hebben, op te doeken. Het zal wel waar zijn, dat 't steeds meer op het strikt persoonlijke getuigenis aankomt. Maar nog eens, daar behoeven we niet op vooruit te lopen door af te schaffen wat we nog aan organisatie-vormen hebben. Dan overschatten we weer de overgang die we vandaag doormaken, alsof we iets totaal nieuws krijgen en bovendien: alsof wij zelf voor dat totaal nieuwe zouden moeten zorgen. We moeten hier gewoon waken tegen het escapisme, het zich om wat voor reden dan ook onttrekken aan wat gedaan moet worden. Ik bedoel, dat 't ook wel mooi makkelijk is, om je vandaag in het publieke leven anoniem, dat wil zeggen: met verzwijging van de Heilige Naam, op te stellen. Alsof dat dan de weg zou zijn naar het radicale getuigen voor de waarheid waar het evangelie van spreekt.

(Volgende week slot)

Kuyper begreep dat hij aan wat hij van de Beesder vromen hoorde niet genoeg had! Orthodoxe boeken had hij niet, zag hij nooit, waren hem onbekend. Zo was het destijds onder de Leidse studenten. Hij kwam in kennis met de werken van Chantepie de la Saussage Sr. en Gunning. Beiden boeiden hem, die vormden een schakel in zijn ontwikkeling. Maar Bronsveld vertolkte wat ten opzichte van deze beide theologen in hem leefde toen hij op Kuypers mededeling dat hij deze mannen las droogjes opmerkte: „Zo!... genoeg heb ik er niet aan.” Daarna bestudeerde Kuyper een massa buitenlandse z.g. orthodoxe literatuur. Maar, zo schreef hij: „Eerst Calvijn zelf ontdekte mij (meê aan de hand van Kohlbrugge's fors gespierde, diep gedachte levenswoorden) die vaste onbedriegelijke lijnen, wier spoor slechts behoefde te worden doorgetrokken om tot volledig vertrouwen uit te lokken.” Daarin ontdekte Kuyper de fundamenteën waarop verder gebouwd kon worden!

Met grote verbazing vroeg Kuyper zich toen af hoe het mogelijk was, „dat die in hun hoek verscholen arbeiders, het mij in hun plat-Betuws gezegd hadden, juist zó als Calvijn het mij in zijn keurig Latijn te lezen gaf. Calvijn zat, hoe misvormd ook nog, in die eenvoudige landlieden, die zijn naam nauwelijks van horen zeggen hadden, en Calvijn had zó geleraard, dat men hem, nog eeuwen na zijn dood, in een vreemd land, in een vergeten dorpske, in een met pannen bevroerd vertrek, met een gewoon arbeidersbrein **begreep**.”

Voor dit raadsel, was maar één oplossing... „Calvijn had een kerk gesticht, en door die vaste kerkvorm zegen en vrede in de ontvankelijke gemoederen weten te spreiden, onder alle natieën van Europa en over zee, in stad en vlek, tot bij de arme en de man die niets was. En juist in het stuk der Kerk waren de systemen van Gunning, de da Saussage, Martensen en Lange het zwakst. Slechts ter loops werd nu en dan dit thema door hen aangevoerd. In alles heerlijk, was, in dit opzicht, hun woord juist onbeslist, geen spoor zelfs wijzend, u latend in verlegenheid.” — Chantepie de la Saussage ging zelfs zo ver te beweren, dat de kracht van het protestantisme juist daarin ligt, dat het als Kerk onmachtig is.”³⁾

³⁾ De tekening van Kuypers „beking” tot de reformatorische prediking en zijn keuze voor en zijn zich verbinden aan het „gereformeerde volk”

Ten gevolge van deze ervaringen ging voor Kuyper leven wat hij reeds jaren te voren koel wetenschappelijk bij Calvijn had gelezen, namelijk wat deze schreef over „de kerk als onze moeder.” En in Kuyper groeide het verlangen, en meer dan dat: de wil, om met alle macht te streven naar „een kerk die ons ten Moeder kan zijn.”⁴⁾ Dat werd hem het doel van zijn leven!

☆☆☆

Wat Kuyper nu, in overeenstemming met en onder volledige goedkeuring van Groen van Prinsterer, gaat nastreven is de vrijmaking der Ned. Herv. Kerk. Vrijmaking van het door een autocratische regering uitgedachte en door haar aan de kerk opgelegde en door de kerkelijke machthebbers met alle kracht gehandhaafde, maar met het wezen der kerk vloekende, hiërarchische, bureaucratische organisatie — en van alle invloed die de Staat, met name via de benoeming van de theologische professoren, op de Kerk uitoefende. Reeds in Beesd wierp hij zich, aarzelend nog, in de kerkelijke strijd. In het reglement voor de Ned. Herv. Kerk dat in 1852 was ingevoerd was de bepaling opgenomen — ze was een uiting van het ook in de kerk doordringend liberalisme, niet van de terugkeer naar een bijbelse opvatting! — dat „het regt tot benoeming van ouderlingen en diakenen en tot beroeping van predikanten” bij de gemeente berustte die dat recht zelf of door gemachtigden kon doen uitoefenen. Dit artikel was lang slapende gebleven, maar in 1867 kon het eindelijk in praktijk worden gebracht. Kuyper zag onmiddellijk de enorme mogelijkheden die de invoering van dit kiesrecht voor kerkherstel bood. Hij had scherp gezien hoe talrijk en krachtig het „gereformeerde volk” in de Ned. Herv. Kerk was. En daarom riep hij de gemeenten met alle nadruk op van dat recht gebruik te maken.

is ontleend aan zijn **Confidentie** Amsterdam, 1874 p. 35, 49. Volkomen terecht schreef dr G. Puchinger in zijn **Gesprek over de onbekende Kuyper** dat dit boekje van Kuyper en dan speciaal de genoemde pagina's, genoemd mag worden naast Augustinus' *Confessiones*, Luther's *Tischreden*, Pascal' *Penseés* en Newman's *Apologia* om te weten wat religie in een mensenziel kan doen. De pagina's 35-49 zijn z.i. „van zeldzame schoonheid; ze geven een religieuze blik in zijn ontwakende ziel” 47/8.

⁴⁾ Zie: C. Gerretson, a.w.; 251.

Deze brochure sloeg geweldig in. Er werd allerwege naar gehandeld. En in een groot aantal gemeenten werd de kerkeraad van „liberaal”, „orthodox”. Zo b.v. in Amsterdam en Leiden!⁵⁾

In voortdurend contact met Groen van Prinsterer zon Kuyper op middelen om tot algehele vrijmaking der kerk te komen. En zo zond hij op 18 oktober 1868 aan Groen van Prinsterer een brief waarin hij o.a. dit schreef:

„Vergun mij een ogenblik nog uw aandacht voor een voorstel, dat in onze Algemene Kerkeraadsvergadering is ingediend, en ter inwinning van advies verzonden aan een commissie, waarvan ik de eer en verantwoording heb, voorzitter te zijn. Het voorstel is: Uitgaande van het feit, dat onze Synode, krachtens zijn oorsprong en geschiedenis, ongeestelijk is en dus niet anders dan administratief zijn kan, en dus als noodwendig accepteert haar poging om al het geestelijke van zich af te werpen, zoals in zake de doop, ja haar aanmoedigende om op die weg ten einde toe voort te gaan, de behoefte uit te spreken, om een geestelijke band en geestelijke vertegenwoordiging voor de gelovige gemeenten in 't leven te roepen, en te pogen zonder schroom hiertoe te geraken, door het oprichten van een Sonderbund van Kerkeraden, die zich verenigen willen in de verklaring dat de belijdenis van 1619 (dus **cum jure revisiois**) (— met het recht van revisie — C.V. nog als de enige wettige belijdenis in onze Kerk vigeert.

Daarin konden opgenomen worden:

- Verbond der Ned. Herv. Kerk(eraden).
- Kerkeraden van Afgescheiden Gemeenten.
- tot Gemeenten gevormde afdelingen der Confessionele Vereniging⁶⁾ in plaatsen

⁵⁾ Zie: J. C. Rullmann, Kuyper-bibliografie, 's-Gravenhage, 1923, 13.

⁶⁾ „De vereniging van leraren en leden der Ned. Herv. Kerk tot verschaffing van hulp en leiding aan gemeenten en personen in de Ned. Herv. Kerk, die om des geloofs wil in nood verkeren”, korthedshalve „de Confessionele Vereniging” genoemd, werd in 1864 opgericht. Zij bevorderde m.n. de Evangelieprediking in moderne gemeenten. Vgl. verder voor grondslag, doel, eerste bestuur enz. **J. Kuiper: Geschiedenis van het Godsdienstig en Kerkelijk Leven van het Nederl. volk** 2e druk, Nijkerk, 1903; p. 622 vlg. (noot in de „Briefwisseling”)

waar art. 23 de voltooiing van het paganiseren der zich noemende gemeente bewezen had.

Door het invoeren van afzonderlijke attestaties en afzonderlijk ondertekeningsformulier voor proponenten, die in de Sonderbund naar het predikambt dongen, alsmede door een onderlinge visitatie, zou op driedelige wijze herstel van het geestelijk karakter dier gemeenten worden beproefd.

Door afzonderlijke boeken voor de gemeente qua lid der Ned. Herv. Kerk en qua lid van de Sonderbund zou elk conflict kunnen vermeden worden.

Doel zou zijn: machtontwikkeling door vereniging; maintainering van het geloofspan met behoud van vrijheid en eerbiediging van het bestaand organisme: het oefenen van krachtiger invloed op Bestuursverkiezingen en zo verhaasten van het ogenblik, waarop de van binnen uit gegroeide boom het houten vierhoekje van zelf splijten en bersten doet, dat een mensenhand er om getimmerd had. Ik zou er zo prijs op stellen uw advies hierover horen." ⁷⁾

☆☆☆

Vier dagen later ontvangt Kuyper reeds Groen's antwoord. Geheel volgens zijn aard doet hij dat met „schroomvalligheid”. Aan een verantwoorde beoordeling van het nieuwe plan moet volledige kennisneming daarvan en een 'rijk', 'bedaad' en 'veelzijdig' onderzoek voorafgaan. Maar ten aanzien van

⁷⁾ Briefwisseling van Mr. G. Groen van Prinsterer met Dr. A. Kuyper 1864-1876 bewerkt door Dr. A. Goslinga, Kampen 1937, 18.

De besteding van het aationaal inkomen

Dit N.I. — de som van ons aller inkomens — is voor 1975 getaxeerd op ± f 200 miljard gulden. Wat doen we daar nu mee, waar besteden we het aan?

Daar is heel globaal wel een schets van te geven en dan gebruiken we gemiddelden; die gelden dus niet voor ieder persoonlijk. Het verdelingspatroon van het N.I. is als volgt:

particuliere sector	30% ± f 60 mrd.
belastingen	30% ± f 60 mrd.
soc. verzekeringen	20% ± f 40 mrd.
investerings	20% ± f 40 mrd.

De „particuliere sector” staat het dichtst bij ons, want dat betreft wat we „schoon in handen krijgen”, het inkomen waarover we als gezinnen of individuen kunnen beschikken. Het ontvangt vanzelfsprekend veel aandacht. Elk jaar, bij het tot stand komen van de collectieve arbeidsovereenkomsten (c.a.o.'s) is er de discussie — die vooral van vakbondszijde gestimuleerd wordt — om dit netto-inkomen voor de werknemers te vergroten. Daarbij komt de laatste jaren tevens een eis tot rechtvaardiger verdeling van de inkomens aan de orde. De hogere inkomens moeten — zo is de stelling — een veer laten ten

de hoofdgedachte plan kent hij geen aarzschrijft letterlijk: „Ik erken gaarne dat uw schema dezer kerkelijke Unie van Utrecht mij uitnemend bevalt. Ik geloof, dat daarin een ling en behoudt hij geen enkele reserve. Hij levenskiem ligt. Gij bouwt op schriftuurlijke en confessionele grondslag. Ik geloof dat zeer velen, zo uw wens, in haar begrensdsheid, zowel als in haar uitgestrektheid, hun duidelijk gemaakt wordt, het daarin met u eensgezind zijn. Ik geloof dat men zich thans, om de reeks der veeljarige teleurstellingen, wel eens een af te gering denkbeeld maakt van onze wezenlijke kracht. We zijn krachtig genoeg, we hebben ene in de eigenaardigheid van onze actuele toestand, in het **nec plus ultra** van het langdurig onrecht waarmee men telkens en telkens de stem van het beste deel der Gemeente gesmoord heeft, een wassende, en, indien ze tot verenigde en eendrachtige werking gebracht wordt, tegen de nog zeer machtige vijand opgewassen kracht. Het doeltreffende middel zou zijn vereniging, dit is m.i. het probleem. Ik vind uwe voorgestelde oplossing, **au premier coup d'oeil** althans, rationeel en praktisch. De combinatie dezer drie elementen zou een veelbeduidend gewicht in de schaal leggen. Vele Kerkeraden zijn er, reeds nu, door wie, om positie te nemen, slechts het initiatief door een ander en aldus een punt van aansluiting begeerd wordt.

Twee punten worden door u op de voorgrond gesteld, waaraan ik steeds het hoogste gewicht gehecht heb. De **autonomie der gemeenten** waarin ook ons staatsrechtelijk **point d'appui**, ter terugverkrijging van de vrijheid der Kerk, wellicht zal moeten worden gezocht. Voort de eenzelvigheid der **Afgescheiden Gemeenten**, die de Belijdenis vasthouden, met de historische Kerk. — Zeer houd ik mij aanbevolen om van de verdere loop dezer hoogstgewichtige zaak, door uw

vriendelijke tussenkomst, nu en dan iets te mogen vernemen.” ⁸⁾

☆☆☆

Waar het mij met dit artikel om te doen wat, is aan te tonen hoe sterk de idee van de „**zelfstandigheid**” der plaatselijke kerk bij de beide grote leidende figuren van het geëerformeerde volksdeel uit de vorige eeuw leefde.

En — dat zij **van daar uit** streefden naar kerkelijke eenheid. De bestaande **boven-gemeentelijke structuren** mochten daarvoor geen belemmering zijn!

⁸⁾ **Idem**, 19. Naar aanleiding van de correspondentie van Groen en Kuyper over de kerkelijke kwestie schreef Gerretson: „Men heeft vaak de vraag gesteld of Groen zo hij geleefd had, met de Doleantie — die tot het hoge versnelde program (nl. van een Sonderbund van Kerken — C.V.) in dezelfde verhouding staat als de Unie van Utrecht tot de pacificatie van Gent — zou zijn meegegaan. Het antwoord schijnt niet makkelijk te geven. Ik zelf heb er, in een jarenlange nauwe omgang met Groen, vaak over getwijfeld. Maar na de nadere bestudering van Groens briefwisseling met Kuyper schijnt mij langer aarzeling niet langer mogelijk. Groen zou de Doleantie hebben betreurd als mislukking van het grote program. Maar hij zou zijn meegegaan.” **Werken**, III, 248/9 — **nec plus ultra** = allerergste vorm; **au premier coup d'oeil** = op 't eerste gezicht; **point d'appui** = steunpunt.

RECTIFICATIE

In het artikeltje van Prof. C. Veenhof over de Reformatorische Bijbelschool te Zeist („Zegen en zorg” in het nummer van vorige week) staat een fout vermeldt.

Externe studenten betalen namelijk niet f 200,— maar f 1.200,— schoolgeld.

behoefte van de lagere en de minimum-loongrens moet fors opgetrokken worden. Tevens moet er zoveel bijkomen, dat de prijsstijgingen opgevangen kunnen worden. Er is in die richting van alles mogelijk, maar we moeten wel duidelijk beseffen, dat er slechts verbeteringen mogelijk zijn, als het daarvoor nodige extra ook eerst werkelijk verdiend is. Dat betekent méér produceren en tegen prijzen, die de ondernemers voldoende winst geven.

De 30% belastingen zijn het inkomen voor de overheid. Daar moeten rijk, provincies en gemeenten hun uitgaven uit bekostigen. Ook hier geldt, dat we over gemiddelden spreken. Loon- en inkomstenbelasting zijn nl. sterk progressief: hoe meer je verdient, hoe meer je verhoudingsgewijs moet bijdragen in de belastingpot. En wat de indirecte belastingen betreft: hoe luxer je leeft, des te grotere bijdrage verschaf je aan accijnzen, omzetbelasting, e.d.

De sociale premies zullen voor ieder duidelijk zijn. De collectieve voorzieningen (A.O.W., A.W.W., ziekteverzekering, werkloosheidsuitkeringen enz.) vergen bijzonder grote offers.

Tenslotte de „investerings”. Daar hebben de meesten zo geen zicht op. Laten we die term eens even vervangen door „sparen” en het beeld wordt ineens duidelijker. Maar dan is de reactie: ik spaar toch niet zoveel? Dat is jammer, maar het is wel de ervaring van de meesten onzer. Het is ook niet meer „in” om te sparen, bijv. voor de oude dag of voor moeilijke omstandigheden. Het gaat hier echter in eerste instantie niet om ons sparen, maar om dat van ondernemingen, van be-

drijven. Deze keren nl. een deel van hun winsten niet uit, maar bestemmen die voor bedrijfsvernieuwingen in de toekomst. De zorg voor de grote en de kleine ondernemers is immers hun zaak op peil te houden, als het even mogelijk is uit te breiden en te verbeteren. Zou dit niet gebeuren, dan kan zo'n zaak in moeilijke omstandigheden komen. Ze kan de concurrentie met anderen (of uit andere landen) niet meer áán, haar producten worden te duur en ze worden geleidelijk aan uit de markt verdrongen door andere, die meer aan de smaak van het publiek voldoen. Dat sparen wordt dus in de loop van de tijd investeren.

Dit geschetste bestedingspatroon van het N.I. is vrij constant. Het wijzigt niet van de ene dag op de andere; dat is ook onmogelijk. Maar op langere termijn treden geleidelijk aan toch wijzigingen op. Zo is de belastingdruk in een periode van 10 jaar met bijna 1/5 toegenomen, terwijl de uitgaven voor sociale verzekeringen momenteel 2 x zoveel vergen als in 1960. En deze ontwikkeling is bewust gewild. Ze was mogelijk door een economische welvaart, die groter is geweest dan we beseffen. Bij alle kritiek, die landsbestuurders ontmoeten, kunnen we óók constateren — en laten we als christenen dat telkens weer doen — dat er veel goeds tot stand is gekomen, bijzonder in de sectoren van de sociale voorzieningen en van de overheidsvoorzieningen in het algemeen. Er kunnen veel zorgen zijn over de wijze, waarop de overheid de belastinginkomsten aanwendt, maar laat er ook plaats zijn voor erkenning van veel goeds.

M. de Jonge

In de vakantietijd werden wij opgeschrikt doordat wij foto's kregen toegestuurd van een kindertehuis met ondervoede kinderen. De foto, die hierbij wordt afgebeeld is er een van. Deze kinderen zijn in een christelijk kindertehuis in het zuiden van India, maar er is niet voldoende geld om ze genoeg te laten eten. Men krijgt wel enige hulp voor de kinderen van een organisatie, die de kinderen „adopteert” voor f 5,— per maand, maar dat is niet genoeg. Zelfs niet voor voeding alleen, want de prijzen van levensmiddelen zijn de laatste jaren sterk gestegen.

Wij hebben hier f 2000,— als eerste hulp heengestuurd en met uw hulp hopen wij dit iedere maand te kunnen doen tot er een andere oplossing voor deze kinderen is gevonden.

Deze steeds stijgende prijzen zijn de oorzaak ervan, dat er steeds meer kinderen hulp nodig hebben. Daarom zijn wij zo dankbaar, dat u, na ontvangst van ons jaarverslag, zo royaal hebt gegeven. Enkele plannen, die wij toen noemden, konden al verwezenlijkt worden: de Bethel Fellowship opende enkele nieuwe huizen en in Kenia kon met een klein kindertehuis begonnen worden. Was het een tijdlang zo, dat men vaak moest wachten voordat wij een kind ter „adoptie” konden aanbieden, nu is dit probleem in het tegendeel veranderd. Wij vragen u dringend ons te helpen door de „adoptie” van een kind. Deze kinderen hebben onze hulp zo nodig, kinderen zoals:

Vijaya en Rani. Het zijn twee zusjes van 3 en 4 jaar. De ouders hebben deze kinderen in de steek gelaten, omdat ze te arm waren om de kinderen te verzorgen. Ze werden bij de grootouders gebracht. Maar deze zijn arm en oud en ze konden de kinderen niet helpen. Om de kinderen niet van honger en ondervoeding te laten omkomen, werden ze naar Bethel gebracht.

En dan is er Abraham; hij is een wees. Na de dood van zijn ouders bleef hij onverzorgd en zonder hulp achter. De mensen van Bethel vonden hem op straat en zorgen nu voor hem.

Jeyaraj komt uit een opgebroken gezin. De vader verliet zijn vrouw en zeven kinderen en het is niet bekend waar hij heen ging. De moeder stierf van verdriet en de kinderen leefden op straat tot ze werden opgenomen in het kindertehuis.

Kinderen zijn zo hulpeloos als ze alleen achterblijven, zeker in een land waar de armoede zo groot is. Wat een angst en kinderleed schuilen dan ook achter bovenstaande regels.

De HERE wil, dat wij weduwe en wees helpen; de Bijbel staat er vol van. Hij wil ook, dat ze horen van

Hem, die Zijn eniggeboren Zoon zond om ons te redden. De Here Jezus werd om onzentwil arm en verlaten. Deze kinderen horen dit als ze in het kindertehuis komen en ze worden opgevoed in de vreze des HEREN.

Wie van u wil helpen door een van deze kinderen te „adopter”? Een „adoptie” van een Indiaas kind kost f 45,— of f 50,— per maand. Inlichtingen hierover geeft ons secretariaat.

Ook onze contacten met Kenia hebben er nu toe geleid, dat de eerste Keniase kinderen zijn opgenomen in het eerste kindertehuis van de Africa Inland Church. (Voor de mensen, die een kind in Oeganda hadden „geadopteerd” hebben wij goed bericht, nl. dat er in het land zelf voor verschillende kinderen goed gezorgd

wordt en dat ze ook nog naar school gaan.) De eerste achttien kinderen zijn in dit Keniase tehuis opgenomen en ook deze kinderen kunnen worden „geadopteerd”.

Kenia is een duurder land dan In-

dia en daarom is daar meer nodig om een kind financieel te kunnen verzorgen. Dit ligt, afhankelijk van de leeftijd van 't kind, tussen de f 80,— en de f 100,— per maand. Wij hebben gemeend de kinderen voor f 60,— per maand voor „adoptie” aan te bieden en de rest er dan zelf, uit de algemene giften, die wij krijgen, bij te passen.

Kenia is een veel minder arm land dan India en het is ook niet dichtbevolkt. Maar er zijn arme mensen en er zijn weeskinderen waarvoor niets gedaan wordt, zoals: Tom, hij is drie jaar oud. Zijn beide ouders zijn dood. Deze jongen heeft een moeilijke tijd gehad, omdat niemand hem wilde hebben. Hij ging van gezin tot gezin. Het nieuwe weeshuis is zijn redding.

Voordat we dat stukje beëindigen, willen we u nogmaals de adresverandering van ons secretariaat doorgeven. Het nieuwe adres is: Mevr. A. M. Rookmaaker-Huitker, Dr. Guépinlaan 23, Ommeren, tel. 03443-2079 of bij geen gehoor: 03449-1659.

Wegens de reis van Mevr. Rookmaaker naar India wordt het Secretariaat van 15 september tot 3 november waargenomen door Mevrouw A. Rookmaaker-de Boer, 2e Helmerstraat 18-III, Amsterdam, tel. 020-169611.

Zuivere en onbevleete godsdienst voor God, den Vader is: omzien naar weduwen en wezen in hun druk. Wij hopen op uw hulp!

Secr.: Dr. Guépinlaan 23, Ommeren, tel. 03443-2079; ook voor dia-avonden.
Postgiro: 1599333 t.n.v.
Stichting Redt Een Kind te Zwolle.

Kledingadres:

Hortensiastraat 79, Zwolle, tel. 05200-13884.

Goossens ook deze broeder graag op zijn herhalingscursus, om hem nader te onderwijzen. Maar alle pogingen daartoe strandden. In 1973 hebben echter de Soembanese kerken Dida officieel uitgenodigd: kom nu met je gezin voor enkele maanden naar Soemba. En ze sloten reisgeld, Rp. 60.000 (d.i. ongeveer f 600) bij. Met het ontvangstbericht van dat geld kwam ook de belofte: wij komen, maar dat wordt wel in het voorjaar 1974. Nu, zou dat even fijn zijn, dan zou de fam. Dida tegelijk de opening van Parai Puluhamu kunnen bijwonen.

Doch wie zich liet zien, Dia niet. Wel kwam omstreeks die tijd, mei jl. een schoonzuster van hem, lid van de gemeente te Mangili, en zij liet ds Goossens een brief lezen, die ze uit Borneo had ontvangen. Hoe kan ik toch komen, hoe kan men mij verwachten, als ik geen geld heb voor de reis? Familie, lenen jullie me dat? Ds Goossens heeft toen die zuster uit de doekjes gedaan hoe de zaken lagen. Maar tegelijk ging er een brief naar Raeng, waarin aan Dida gevraagd werd: hoe zit dat toch? we hebben je toch geld gestuurd, wat heb je daar dan mee gedaan? Daarop kwam toen een uitvoerig antwoord eind juli jl. Dat was een echte „huilbrief”. Ja,

Hulp bij Bijbelstudie

Begin september a.s. zal in de serie "Hulp bij Bijbelstudie" verschijnen:

De brief aan de Efeziërs

van de hand van ds H. Amelink.

Deze Bijbelstudie is reeds eerder in afleveringen in "Opbouw" gepubliceerd en wordt nu in zijn geheel herdrukt. In het verleden hebben deze Bijbelstudies in een duidelijke behoefte voorzien. Ook nu rekenen we daar weer op.

Bestellingen kunt u doen volgens onderstaande prijsopgave een bedrag over te maken op giro 575663 ten name van G. de Kruijf, Troelstra-laan 252, Utrecht.

De prijs van 1 exemplaar is f 2,50; 5 exemplaren f 11,75; 10 exemplaren f 23,—; 25 exemplaren f 58,—.

broeders, de rijstogst is zo gering geweest, dat ik me in de schuld heb moeten steken. Ik heb mijn fiets er voor verkocht, maar toen stond ik nog in het krijt. En toen moest mijn vrouw naar het ziekenhuis (een zesde baby is geboren), en ik moest kleren kopen voor haar, voor de kinderen, voor mijzelf. En mijn schulden zijn inmiddels opgelopen tot over de 100.000 rupiah. En als ik niet als bouwvakker gewerkt had, zou dat nog hoger geworden zijn. Ja, en dan heb ik ook nog rijst geleend, die ik terug moet geven. „Mijn broeders, nu schaaam ik me niet om met mijn eigen omstandigheden voor de dag te komen. Wat betreft kleren: ik heb slechts de beschikking over 2 stel kleren, nl. één stel voor op reis en één stel voor de kerk. En wat betreft de kinderen en hun moeder, dat zijn mensen, die er niet op uit hoeven, dus dat is geen probleem.”

Deze zaken zijn omstandig besproken op de vergadering van afgevaardigden van kerken, die in november jl. op Parai Puluhamu gehouden is. De Soembanese broeders konden echt wel in de situatie-Dida inkomen. Ze lenen nl. gemakkelijk en gauw en ze leven met de gedachte, dat morgen weer een dag komt en de zon weer zal schijnen. Ze konden echt niet goedkeuren, wat Dida had gedaan, maar toch...

En wat zegt Tuan er nu van? Ds Goossens schrijft, dat hij breedvoerig uiteenzette, dat ds Dida moest zorgen met zijn salaris rond te komen, evenals andere predikanten en goeroe's. En dat hij het evangelie moet brengen, en niet zó moet leven, dat hij de hele week door arbeid (op het land of als bouwvakker) bezig is voor zijn gezin, want dat hij dan zijn eigenlijke taak niet doet. Maar verder: we moeten hem wel uit zijn ellende halen, want anders kan hij helemaal niet meer toekomen aan het brengen van de blijde boodschap.

Van de Zending

Een dominee onder de schulden

Ditmaal iets over Borneo. Dat gebeurt niet veel. Sinds juli 1973 konden we geen berichten plaatsen, maar gelukkig kregen we via Soemba nu weer enige informatie. Ze zal velen van ons vreemd voorkomen en als sommigen het hoofd schudden is dat wel begrijpelijk. Alleen, bedenkt U bij het lezen, dat het een situatie betreft in het verre Oosten. En daar is alles wel heel anders.

De Soembanese kerken hadden, na het vertrek van ds Moerkoert uit Raeng (Borneo) een broeder uit hun midden, ds Daniël Dida daaraan gezonden om te arbeiden in de gemeente daar en het Evangelie in de kampongs, die in de buurt liggen, te brengen. En onze broeder Daniël werkt daar nu al een reeks van jaren. Nu had ds

Kerknieuws

Bedankt voor Ermelo (in combinatie met Voorthuizen): Ds J. D. Janse te Haarlemmermeer-Oost-zijde.

Dalfsen — Omdat Ds Z. G. van Oene te Zwolle door zijn vele werk niet in staat zal zijn om in Dalfsen, van welke gemeente hij konsulent is, de katechisaties te verzorgen, heeft men naar een andere oplossing gezocht. Mede op advies van de konsulent heeft men de chr. gereformeerde kandidaat Soeters te Zwolle benaderd. Hij bleek bereid de katechisaties in het komende seizoen waar te nemen. Ook deze vorm van samenwerking valt dankbaar te noteren.

ADRESSEN

Oosterbeek-Wolfheze — Het adres van de scriba van de Ger. Kerk te Oosterbeek-Wolfheze is: G. J. H. Huygen, Bentincklaan 14, Doorwerth, tel. 085-335547.

Het adres van Drs H. E. S. Woldring is: Burg. Haspelslaan 382, Amstelveen, tel. 020-416767.

Nieuws uit breder kring

Kampen — De Theologische Hogeschool van de (syn.) gereformeerde kerken heeft 43 eerstejaars studenten ingeschreven.

Ds R. J. van Pagée — Oud-hoofd-legerpredikant Ds R. J. van Pagée gaat zijn tijd thans geheel wijden aan het evangelisatiewerk in Amsterdam. Per 1 augustus is ds Pagée, die 59 jaar is, gepensioneerd. Gedurende 21 jaar was hij legerpredikant, waarvan de laatste vier jaar hoofdlegerpredikant. Voor het werk, dat door hem verricht werd, is hij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw. Ruim twaalf jaar gaat Ds van Pagée al voor in de „diensten met belangstellenden” in de Amsterdamse Spuikerkerk met Piet van Egmond aan het orgel. Tot nu toe was genoemd predikant nauwelijks in staat aan dit belangrijke werk enige nazorg te geven. Thans heeft Ds van Pagée zich in Amsterdam gevestigd en is hij volledig beschikbaar voor dit werk, dat inmiddels is uitgegroeid tot een organisatie met zestig medewerkers. Ds van Pagée doet zijn werk in het kader van een akkoord van samenwerking van de Amsterdamse christelijke ge-

reformeerde kerken (waartoe hij behoort) en het comité „Diensten met belangstellenden”.

Frits Mehrrens † — De uiterst bewaarde kerkmusicus Frits Mehrrens is door een autobotsing om het leven gekomen toen hij vrijdagavond 29 augustus jl. uit Amsterdam op weg was naar zijn woonplaats Naarden. Hij was 53 jaar. De heer Mehrrens had grote bekendheid door zijn televisierubriek „Zingend geloven” en „Het lied van de week”. Ook zijn radio-rubriek „Zingt het voorbedachte lied” trok veel geïnteresseerde luisteraars. Als organist en componist werkte hij meer dan 25 jaar bij de omroep, eerst bij de NCRV en de laatste 20 jaar bij het IKOR. In het nieuwe liedboek staan 15 door hem gekomponeerde melodieën. Zijn verscheiden heeft in brede kring diepe verslagenheid gewekt.

Vrijgemaakten over vrouwenkiesrecht — Kampen — De generale synode van de gereformeerde kerken (vrijgemaakt) is begonnen met de behandeling van het vrouwenkiesrecht. De synodecommissie, die de bespreking heeft voorbereid, wijst in haar rapport de conclusies van het studiedeputaatschap over deze zaak af. Deputaten kwamen in hun rapport aan de synode tot de conclusie:

„Op grond van wat de Heilige Schrift ons leert aangaande taak en plaats van de vrouw, is het de kerkeraden niet geoorloofd bij de verkiezing van ambtsdragers toe te staan, dat de vrouwen een voorkeurstem uitbrengen.” De commissie uit de synode is echter van oordeel, dat de deputaten niet hebben aangetoond, dat het uitbrengen van een stem een vorm van gezag is. Ook is de conclusie van de deputaten volgens de commissie onvoldoende exegetisch gefundeerd. Daarom stelt de commissie voor, de zaak opnieuw aan een deputaatschap in studie te geven en op de volgende synode over drie jaar, verder te behandelen.

Moskou laat baptisten vroegtijdig vrij — KIEV — De Sowjet-Unie heeft vijf vrouwen uit gevangenschap ontslagen, die eind vorig jaar gearresteerd werden, omdat zij betrokken waren bij de illegale drukpers van de baptisten in Litauen. De vijf vrouwen hebben acht maanden van hun straf uitgezeten. Zij werden vrijgelaten in verband met het internationale jaar van de vrouw, meldt Keston College, het in Engeland gevestigde centrum voor de studie van godsdienst in Oost-Europa. Onmiddellijk na hun vrijlating vroegen de vrouwen aandacht voor het geval Georgi Vins, de baptistenleider die in een gevangenkamp vlakbij Jakoetsk zit. Zij vroegen om zijn vrijlating. In zijn gevangenschap in Vins bezocht door zijn moeder en dochter, die vaststelden dat hij geestelijk on-

gebroken, maar lichamelijk er slecht aan toe is. Hij moet een speciale pas dragen waaruit blijkt dat hij neiging heeft tot ontvluchten. Hij wordt viermaal per dag gevisiteerd. De kerk van Vins in Kiev is intussen officieel als zodanig erkend door de sowjet-autoriteiten. Volgens de leden van de kerk is dit een unieke gebeurtenis. De vijfhonderd kerkleden kwamen tot dusver bijeen in het bos. Nu hebben zij een kerkgebouw, dat zij eigenhandig bezig zijn op te knappen.

Wij zijn blij en dankbaar dat God ons weer een welgeschapen zoon heeft toevertrouwd.

Wij geven hem de namen:

HILCO CHRISTIAAN

Hilco is het broertje van

Egbert,
Wilma,
Gertjan
René.

B. Klaassen

A. J. Klaassen-Hietland

Gees 31 augustus 1975
Goringdijk 2

DELFT

CHRISTELIJK LYCEUM VOOR DELFT EN RIJSWIJK

Scholengemeenschap voor
vwo—havo

Delftweg 81, Delft post Rijswijk
tel. (015) 142040

gevraagd

voor zo spoedig mogelijk

docent GODSDIENST 6-8 uur

Inlichtingen en sollicitatie telefonisch en/of schriftelijk bij de rector, M. Jochimsen, tel. thuis (070) 942494.

Direkt **GELD** nodig?

Bel Spijkerboer - Elburg

een vertrouwd en voordelig adres.

Tel. 05250-1751

1935 — 21 augustus — 1975

De HERE dankbaar hebben wij zaterdag 23 augustus in familiekring herdacht, dat onze ouders en grootouders

A. A. LOS

en

A. LOS-VAN NOORT,

40 jaar getrouwd waren.

Richmond (Z.A.):
Riet en Dick van Stelten-Los
Annemarie, Ineke, Otto-
Roelof, Bram, Peter en
Jan-Geert

Velp:
Peter en Chris Los-Baxter
Adrian, David en Joseph-Paul

Hoogeveen:
Maja

Den Haag:
Piet

Eindhoven:
Bram en Nan Los-Laros
Maarten en Johan

Ermelo. Kanoweg 63

Heden nam de Here tot Zich, Zijn kind, onze geliefde man en zorgzame vader

WILLEM KIERS

echtgenoot
van A. van der Herberg

niettegenstaande zijn zwakke gezondheid mocht hij toch nog 59 jaar worden.

„En Hij zal alle tranen van zijn ogen afwissen.”
Openbaring 21 : 4

A. Kiers-van der Herberg
Luciën
Bert

Enschede 28 augustus 1975
Berghuizenbrink 18

De begrafenis heeft plaats gehad maandag 1 september op de Oosterbegraafplaats.

DEN HAM (Ov.)

In de herfstvakantie nog

ZOMERHUISJES VRIJ

temidden van de kleurrijke bossen.

Tel. 05495-1617.

Voor al uw

handels- en familie drukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — Zeist

Redaktieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 27,50 per jaar
f 14,— per halfjaar
f 7,25 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.